

Julkiset hankinnat ja kiertotalous

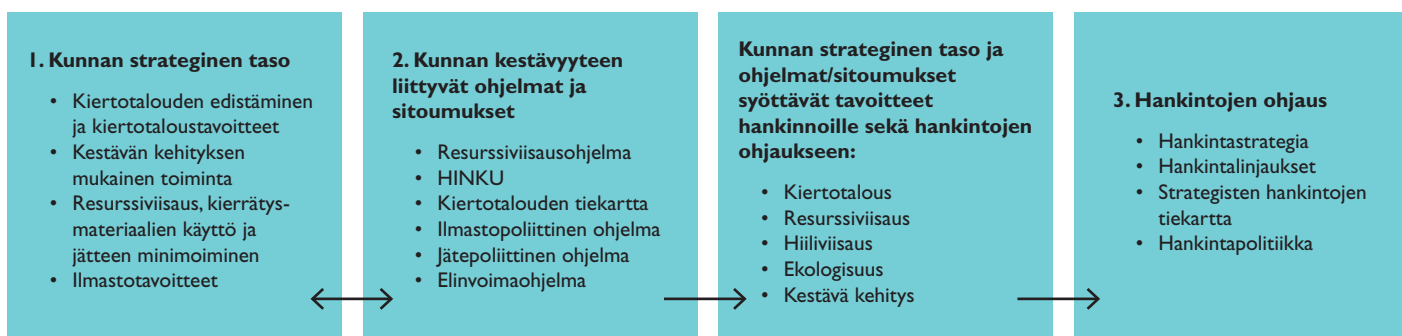
Suosituksia päättäjille ja hankintoja johtaville

- Suomessa tehdään julkisia hankintoja arviolta 35–47 miljardilla eurolla vuosittain. Julkiset hankinnat on tunnustettu tärkeäksi kiertotalouden vauhdittajaksi. Valtiovarainministeriön “Vaikuttavat julkiset hankinnat” -toimenpideohjelman (Hankinta-Suomi) laatima kansallinen julkisten hankintojen strategia nostaa kiertotaloushankinnat yhdeksi keinoksi siirtyä kiertotalouteen ja saavuttaa Suomen hiilineutraaliustavoite 2035.
- Kiertotalous synnyttää uusia liiketoimintamalleja. Palvelut lisääntyvät, mikä mahdollistaa resurssien tehokkaan ja järkevän käytön. Kiertotaloushankinnoilla tarkoitetaan julkisten hankintojen potentiaalia edistää kestävää luonnonvarojen käyttöä¹.
- Kunnilla on kunnianhimoisia kiertotaloustavoitteita. Kiertotaloutta ei kuitenkaan täysin vielä toteuteta julkisissa hankinnoissa, vaan niissä toimitaan edelleen osittain lineaarisen talusmallin mukaisesti².
- Kiertotaloushankinnoilla voidaan tukea Suomen, kuntien ja organisaatioiden kiertotaloustavoitteita. Circwaste-hankkeessa tehdyssä tutkimuksessa nousi esille, että **organisaation on sitouduttava kiertotalouden edistämiseen strategisella tasolla ja hankintojen rooli organisaation kiertotaloustavoitteiden saavuttamisessa tulee tunnistaa. Organisaatiossa tulee myös varmistaa, että kiertotalous ohjautuu käytännön hankintatoimeen.** Tutkimuksessa tunnistettiin neljä kriittistä tekijää, jotka tukevat kiertotaloushankintojen tekemistä käytännössä:
  - **Strateginen johtaminen.** Hankintoja tulee johtaa strategisesti ja järjestelmällisesti, keskittyen vaikuttavimpiin hankintakategorioihin.
  - **Viestintä.** Hankinnoista tulee viestiä niin ulkoisesti kuin sisäisesti, jotta uudet toimintatavat ja hyödyt leviävät laajalle.
  - **Osaamisen kasvattaminen.** Hankintoja tekevien tulee osata kiertotaloushankintojen periaatteet. Kiertotalous muuttaa perinteistä hankintatapaa, ja tarpeen arviointi korostuu.
  - **Seuranta ja vaikuttavuus.** Kiertotaloushankintoja tulee pystyä seuraamaan ja vaikuttavuutta arvioida.

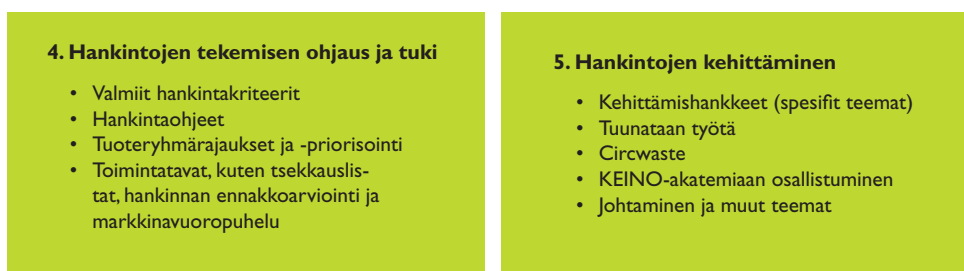
Organisaation tulee sitoutua kiertotalous-siirtymään ja kiertotaloushankintojen tekemiseen

Kiertotaloushankintojen tekeminen edellyttää organisaatiolta strategista sitoutumista siirtä kiertotalouteen. Circwaste – Kohti kiertotaloutta -hankkeessa tehdyssä tutkimuksessa nousi esille esimerkkejä siitä, kuinka kunnat ovat vieneet kiertotaloustavoitteitaan strategiselta tasolta osaksi käytännön hankintatoimea.

Vaativat kunnan poliittista ja yhteisöllistä sitoutumista:

Vaativat organisaation ja yksilöiden tulkintaa (mikä on kiertotaloutta) ja osaamista:

Kuntien kiertotaloustavoitteet jalkautuvat kuntien strategiselta tasolta hankintojen operatiiviselle tasolle. Circwaste-haastattelututkimus 2021.

Organisaation tulee varmistaa, että kiertotalous jalkautuu käytännön hankintatoimeen

Moni Circwaste-tutkimuksessa haastatelluista kunnista on sitoutunut vapaaehtoisin ohjelmiin ja sitoumuksiin. Ohjelmat voivat olla kunnan itse laatimia tai ne voivat olla esim. verkostojen ja useiden organisaatioiden yhteenliittymien laatimia siten, että niissä on yhteinen ympäristötavoite (esim. HINKU-verkosto). Ohjelmat ja sitoumukset liittyvät usein tiettyyn aiheeseen, kuten tiukkaan ilmastotavoitteeseen tai jätteen minimoimiseen.

Hankintoja johdetaan haastatelluissa kunnissa hankintastrategioilla, hankintalinjauksilla ja hankintapolitiikalla, joissa kiertotalous ymmärretään osana laajempia kestävyystavoitteita, kuten resurssitehokkuutta. Operatiivisella tasolla hankintoja ohjataan muun muassa hankintaohjeistuksilla. Lisäksi kunnissa on koottu valmiita hankintakriteereitä ja priorisoitu tuotekategorioita, joissa kestävyysnäkökulmat tulisi huomioida. Hankintojen tekemistä ja kestävyysnäkökulmien sisällyttämistä hankintaan tuetaan erilaisilla keinoilla, kuten hankintojen ennakoarvioinnilla, tarkistuslistoilla, ja markkinavuoropuhelukäytännöillä.

Hankintojen ohjausta (hankintastrategia, hankintalinjaukset) ja tekemistä (operatiivinen taso) kehitetään haastatelluissa kunnissa esimerkiksi erilaisissa kehityshankkeissa, joissa usein on jokin tietty teema, kuten kiertotalous, hiilijalanjäljen pienentäminen jne. Myös KEINO-osaamiskeskusten järjestämät akademia-kehittämishankkeet mainittiin Circwaste-haastattelututkimuksen haastatteluissa yhtenä kehittämisen välineenä.

Haastattelujen perusteella voidaan todeta, että kun kiertotalous on organisaation strategiassa ja hankinnat on tunnustettu työkaluksi viedä kuntaa kohti kiertotaloustavoitteita, on onnistumisen näkökulmasta tärkeää, että organisaatio panostaa myös operatiiviseen tasoon ja erityisesti seuraavalla sivulla esiteltyyn neljään kriittiseen tekijään.

Panosta kriittisiin tekijöihin, jotta kiertotalouden potentiaali saadaan hyödynnettyä myös julkisten hankintojen kautta.

1. Strateginen ja järjestelmällinen toiminta hankinnoissa	Pullonkaulat	Kun systematisointiin panostetaan aikaa ja resursseja
<ul style="list-style-type: none"> Hankintojen kokonaiskoordinaatioon panostaminen. Tunnistetaan, missä hankinnoissa on kiertotalouspotentiaalia. Ymmärretään, että kiertotalouden mukainen hankinta muuttaa perinteistä hankintaa. Hankintojen suunnitelmallisuus ja ennakointi (esim. kilpailutuskalenteri). Markkinoiden seuranta. Säästöjen ja vaikutusten seuranta. Henkilökunnan motivointi ja kouluttaminen. Lainsäädännön seuraaminen (jätelaki, kierrätetyt materiaalit).	<ul style="list-style-type: none"> Resurssit Aikapula Prosessien epäselvyys (strategian jalkauttamisen käytännön toiminnaksi puuttuu).	Motivoituneet ja koulutetut asiantuntijat tuntevat oman organisaationsa tavoitteet ja toimintamallit. He tietävät, miten toimia ja mistä saa apua sekä tuntevat markkinat. He osaavat priorisoida ajankäytön kiertotalouden kannalta oleelliseen.
2. Suunnitelmallinen sisäinen ja ulkoinen viestintä	Pullonkaulat	Kun viestintään panostetaan aikaa ja resursseja ja se systematisoidaan
<ul style="list-style-type: none"> Organisaation sisäinen viestintä (tilaajat toimivat ajoissa ja he tunnistavat, milloin kiertotalous tulee ottaa huomioon ja miksi). Kunnan strategisten tavoitteiden viestiminen toimittajille ja toimittajien kuuleminen (markkinavuoropuhelu). Yhteistyö ja kokemusten vaihto hankintayksiköiden ja asiantuntija- ja kehittämisorganisaatioiden kanssa (oman organisaation asiantuntijat, Hankinta-Suomi ja TKI-hankkeet).	<ul style="list-style-type: none"> Resurssit Aikapula Viestintä ei ole järjestelmällistä sisäisesti ja/tai ulkoisesti. Viestintä nähdään ”ylimääräisenä” tehtävänä eikä välttämättömyytenä. Viestintäosaamisen tai -avun puute.	Viestintä on luonteva osa hankintojen parissa työskentelevien työtä. Organisaatiossa tuetaan systeemistä muutosta kiertotalouteen, kun tilaajat ymmärtävät kiertotalouden mahdollisuudet ja veloitteet hankintojen osalta. Organisaatio tuntee markkinoiden tilanteen ja markkinat tietävät kunnan lyhyen ja pitkän tähtäimen vaatimukset. Yhteinen näkemys vähentää epätietoisuutta, toimittajien valituksia ja rohkaisee kokeilemaan uutta.
3. Kiertotalousosaaminen, kiertotaloushankintaosaaminen	Pullonkaulat	Kun kiertotalousosaamiseen panostetaan aikaa ja resursseja ja se systematisoidaan
<ul style="list-style-type: none"> Kiertotalous koetaan hankalaksi termiksi ja sen merkitys on epäselvä. Kiertotalous nähdään vain yhtenä ”pakkovaatimuksena” hankinnoille esitetyistä tavoitteista ja sen hyötyjä ei tunnisteta. Ei osata priorisoida työtä vaikutuksiltaan isoimpiin kiertotalouspotentiaalisiin omaaviin hankintoihin. Nähdään kiertotaloushankinnat vain hintaa nostavana tekijänä.	<ul style="list-style-type: none"> Resurssit Aikapula Koulutusmahdollisuuksia ei hyödynnetä (sisäiset asiantuntijat, ulkoiset asiantuntijaorganisaatit). Koulutus ei ole järjestelmällistä ja johto ei tue koulutusta.	Osaavat ja motivoituneet asiantuntijat osaavat kohdistaa ajan ja resurssit kiertotalouspotentiaaliltaan vaikuttavimpiin hankintoihin. Asiantuntijat tunnistavat innovatiivisten hankintojen tarpeen ja mahdollisuudet ja he osaavat viestiä organisaation tarpeista toimittajille. Aikaa ja resursseja säästyy, kun koulutettu henkilökunta tietää, mistä hakea apua, kun koulutuksen myötä omat verkostot laajenevat.
4. Kiertotaloushankintojen seuranta ja vaikuttavuuden arviointi	Pullonkaulat	Kun kiertotaloushankintojen seuranta ja vaikuttavuuden arviointia kehitetään
Ilman hankintojen seuranta on mahdotonta tietää: <ul style="list-style-type: none"> että saadaan, mitä on tilattu. vievätkö hankinnat kohti organisaation kiertotaloustavoitteita. mitä pitäisi kehittää ja tehdä toisin (mistä vaatimuksista kiristää, mistä löyhentää.) Ilman hankintojen vaikuttavuuden arviointia on mahdotonta: <ul style="list-style-type: none"> saada tietoa kokonaissäästöistä. saada tietoa siitä, miten hankinta vaikuttaa kokonaiskuvassa ja pääseekö organisaatio lähemmäksi tavoitteita.	<ul style="list-style-type: none"> Hankintojen seurannan ja vaikuttavuuden arvioinnin mittareiden ja prosessien puuttuminen kansallisella ja organisaatiotasolla.	Seurannan ja vaikuttavuuden arvioinnin tulokset motivoivat ja kannustavat kiertotaloushankintojen tekemiseen. Niille saadaan aikaa ja resursseja, kun budjetista päättävälle voidaan osoittaa positiiviset vaikutukset. Myös markkinat voivat tarjota parempia ratkaisuja, kun uudenlaisten tuotteiden ja palveluiden muutosvaikutus on tiedossa.

Tutustu tarkemmin Circwaste – Kohti kiertotaloutta -hankkeessa tehdyn haastattelututkimuksen tuloksiin:

¹Circwaste-hankkeessa on koottu kiertotaloushankintojen oppeja, tulkintoja ja esimerkkejä yksiin kansiin Kiertotaloushankintojen käsikirjaksi. Käsikirja avaa, mitä kiertotaloushankinnat ovat ja miten kiertotaloutta on mahdollista edistää julkisilla hankinnoilla sekä millaisia vaikutuksia hankinnoilla on. Julkaisu nostaa esiin toteutuneita esimerkkejä muun muassa infrarakentamiseen sekä kalusteiden, tekstiilien, kulkuneuvojen ja elektroniikan hankintaan liittyen. Käsikirja on tarkoitettu kaikille julkisten hankintojen parissa työskenteleville: hankintoja tekeville, hankinta-asiantuntijoille ja eri alojen asiantuntijoille. Sitä voidaan hyödyntää strategisen ja operatiivisen hankintatoimen suunnittelussa. Lisäksi se tarjoaa perustietoa kiertotaloushankinnoista myös kilpailutuksista kiinnostuneille yrityksille. [Tutustu Kiertotaloushankintojen käsikirjaan täällä.](#)

²Julkiset kiertotaloushankinnat – Circwaste-edelläkävijäkuntien kokemuksia ja näkökulmia -julkaisu puolestaan nostaa esiin edelläkävijäkunnat ja niiden hankinta- ja kiertotalousasiantuntijat sekä heidän näkökulmansa kiertotaloushankintoihin ja niiden edistämiseen. Julkaisussa esitellään kuntakohtaisesti, millaisia kiertotaloushankintoja kunnissa on tehty. Asiantuntijat kertovat niistä menestystekijöistä, jotka ovat konkreettisesti vauhdittaneet kuntien kiertotaloushankintoja. He myös tuovat esiin kompastuskiviä, joita on tunnistettu ja jotka kunnissa kannattaa huomioida esimerkiksi hankintojen johtamisessa sekä päätöksenteossa. Julkaisun lopusta löytyy materiaaleja kiertotaloushankintojen tueksi. Julkaisu perustuu Circwaste-hankkeen Julkisten hankintojen tukipalvelussa vuonna 2021 tehtyyn Kiertotalous kuntien julkisissa hankinnoissa -haastattelututkimukseen Circwaste-edelläkävijäkunnille. Tutkimukseen osallistuivat Jyväskylä, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Porvoo, Riihimäki, Rovaniemi, Ii, Turku, Vantaa ja Pori. [Tutustu Julkiset kiertotaloushankinnat -julkaisuun täällä.](#)

CircBrief – kiertotalouden parhaita käytäntöjä:

Julkiset hankinnat ja kiertotalous - Suosituksia päättäjille ja hankintoja johtaville

Tammikuu 2024

Kirjoittajat:

Hannamaria Yliruusi ja Sonja Lankiniemi,
Turun ammattikorkeakoulu

Katriina Alhola, Suomen Ympäristökeskus

Lähteet:

[Julkiset kiertotaloushankinnat – Circwaste-edelläkävijäkuntien kokemuksia ja näkökulmia, Lankiniemi, Sonja; Yliruusi, Hannamaria; Popova, Milla; Alhola, Katriina \(2023\).](#)

[Kiertotaloushankintojen käsikirja, Alhola, Katriina; Lankiniemi, Sonja; Popova, Milla; Yliruusi, Hannamaria \(2022\).](#)

Kannen kuva: Adobe Stock

Ulkoasu: Marketta Virta ja Milla Huhta, Turun ammattikorkeakoulu

Turku 01/2024

ISBN 978-952-216-864-1 (PDF)

TURKU AMK

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

LIFE15 IPE FI 004 Tämän julkaisun tuottamiseen on saatu rahoitusta Euroopan unionin LIFE-ohjelmasta. Sisältö edustaa ainoastaan Circwaste-hankkeen näkemyksiä ja EU:n komissio ei ole vastuussa tämän julkaisun sisältämän informaation mahdollisesta käytöstä.